

**Пенсійне законодавство
України. Науково-практичний
коментар до основних
нормативних актів, що
регулюють питання
пенсійного забезпечення**

У виданні здійснена спроба виявити вплив останніх змін у систему пенсійного законодавства України і надано науково-практичні коментарі до основних нормативних актів, що мають дотичність до пенсійного забезпечення. При цьому зауважимо, що цей збірник не є посібником щодо розрахунку чи то перерахунку пенсій.

При коментуванні окремих норм застосована загальнодоступна інформація ПФУ з офіційного веб-сайту фонду.

Видання розраховано на студентів, аспірантів і викладачів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів, депутатів представницьких органів влади усіх рівнів, суддів та працівників суду, інших державних службовців, а також усіх, хто цікавиться актуальними питаннями і проблемами пенсійного законодавства.

ПЕНСІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР
ДО ОСНОВНИХ НОРМАТИВНИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ
ПИТАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора,
заслуженого юриста України, академіка НАПрН України,
завідувача кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Інишина Миколи Івановича*

*доктор юридичних наук, заслужений юрист
України, перший заступник начальника Головного оперативного управління
Державної фіскальної служби України
Мацюка Володимира Ярославовича*

Київ
ВД «Професіонал»
2019

Пенсійне законодавство України. Науково-практичний коментар до основних нормативних актів, що регулюють питання пенсійного забезпечення. / За заг. ред. Іншина М. І., Мацока В. Я. – Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2019. – 540 с.

ISBN 978-966-370-380-0

У виданні здійснена спроба виявити вплив останніх змін у систему пенсійного законодавства України і надано науково-практичні коментарі до основних нормативних актів, що мають дотичність до пенсійного забезпечення. При цьому зауважимо, що цей збірник не є посібником щодо розрахунку чи то перерахунку пенсій. При коментуванні окремих норм застосована загальнодоступна інформація ПФУ з офіційного веб-сайту фонду.

Видання розраховано на студентів, аспірантів і викладачів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів, депутатів представницьких органів влади усіх рівнів, суддів та працівників суду, інших державних службовців, а також усіх, хто цікавиться актуальними питаннями і проблемами пенсійного законодавства.

УДК 349.3 (477)

ISBN 978-966-370-380-0

© Видавничий дім «Професіонал», 2019.

Авторський колектив

Андрєєв Андрій Васильович — кандидат юридичних наук, заступник прокурора міста Києва;

Бабенко Едуард Вадимович — кандидат юридичних наук;

Багрій Василь Андрійович — кандидат юридичних наук, провідний фахівець Центру проблем імплементації європейського соціального права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Батіг Ростислав Вікторович — кандидат юридичних наук;

Бесчастний Віктор Миколайович — доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, ректор Донецького юридичного інституту МВС України;

Буглак Юрій Олександрович — кандидат юридичних наук, Голова підкомітету Верховної Ради України з питань запобігання та протидії політичній корупції, народний депутат України;

Вареник Олександр Сергійович — кандидат юридичних наук;

Волинець Владислав Володимирович — доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Галуцько Валентин Васильович — доктор юридичних наук, професор, директор Науково-дослідного Інституту Публічного права;

Ганечко Олена Миколаївна — кандидат юридичних наук, суддя Шостого апеляційного адміністративного суду;

Гаруст Юрій Віталійович — доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративного права та фінансової-економічної безпеки Сумського державного університету;

Дашутін Ігор Володимирович — доктор юридичних наук, суддя Верховного суду;

Денисенко Анатолій Петрович — кандидат юридичних наук, народний депутат України;

Джура Христина Юріївна — аспірант кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Дідиченко Марина Анатоліївна — кандидат юридичних наук, суддя Північного апеляційного господарського суду;

Дніпров Олексій Сергійович — доктор юридичних наук, керівник апарату Адміністрації Президента України;

Дрозд Валентина Георгіївна — доктор юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Науково-дослідного відділу науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства Державного науково-дослідного інституту МВС України;

Дрозд Олексій Юрійович — доктор юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ України;

Дрозд Ольга Вікторівна — кандидат юридичних наук, адвокат;

Епель Оксана Володимирівна — кандидат юридичних наук, суддя Шостого апеляційного адміністративного суду;

Журавель Валентина Іванівна — доктор юридичних наук, суддя Верховного Суду;

Журавель Валерій Олександрович — кандидат юридичних наук, суддя Київського окружного адміністративного суду;

Журавльов Дмитро Володимирович — доктор юридичних наук, професор, Перший заступник директора Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України, Заслужений юрист України;

Журавльова Зоря Владленівна — кандидат юридичних наук приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу;

Іншин Микола Іванович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Карпушова Олена Віталіївна — доктор юридичних наук, суддя Шостого апеляційного адміністративного суду;

Клемпарський Микола Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри загально-правових дисциплін Донецького юридичного інституту МВС України;

Коротких Андрій Юрійович — кандидат юридичних наук, суддя Шостого апеляційного адміністративного суду;

Крилов Денис Валерійович — доктор економічних наук, заслужений економіст України, директор Пологівського олійно-екстракційного заводу;

Кузьменко Володимир Володимирович — доктор юридичних наук, суддя Шостого апеляційного адміністративного суду;

Куліш Анатолій Миколайович — доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Директор ННІ Права Сумського державного університету;

Маньковський Леонід Костянтинович — кандидат юридичних наук, начальник головного територіального управління юстиції Дніпропетровської області;

Марцеляк Олег Володимирович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Конституційного права юридичного факультету Київського національного університету імені Т.Г.Шевченка, Заслужений юрист України;

Мацюк Володимир Ярославович — доктор юридичних наук, Заслужений юрист України, перший заступник начальника Головного оперативного управління Державної фіскальної служби України;

Могілевський Леонід Володимирович — доктор юридичних наук, професор, учений секретар секретаріату Вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ;

Монаєнко Антон Олексійович — доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, Головний науковий співробітник Інституту законодавства Верховної Ради України;

Москаленко Олена Вячеславівна — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін, господарського та трудового права Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди;

Оніщенко Наталія Миколаївна — доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік Національної академії правових наук України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права імені В. М. Корецького;

Павліченко Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, старший оперуповноважений управління СБ України в Харківській області;

Пікуль Володимир Павлович — суддя Апеляційного суду Полтавської області;

Сіроха Дмитро Ігорович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Фоменко Андрій Євгенійович — кандидат юридичних наук, ректор Дніпропетровського державного університету МВС України;

Черкунов Олександр Віталійович — кандидат юридичних наук, заступник начальника відділу оперативного реагування №2 управління протидії митним правопорушенням та міжнародної взаємодії Міжрегіональної митниці Державної фіскальної служби України;

Чернега Роман Тарасович — кандидат юридичних наук;

Чижмарь Катерина Іванівна — доктор юридичних наук, доцент, Заслужений юрист України, Директор Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України;

Чижмарь Юрій Васильович — доктор юридичних наук, доцент, народний депутат України;

Шкляр Сергій Володимирович — доктор юридичних наук, засновник АО «Арцінгер», адвокат, Заслужений юрист України;

Юнін Олександр Сергійович — доктор юридичних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту заочного навчання та підвищення кваліфікації Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

Ярошенко Олег Миколайович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент Національної Академії Правових наук.

ВСТУПНЕ СЛОВО

Те, що голосно і гонорово отримало назву «Пенсійна реформа», започатковано прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» від 03.10.2017 року № 2148-VIII. А вже у наступному році до цього закону внесені зміни згідно з Законом України «Про дипломатичну службу» від 06.07.2018 року № 2449- VIII.

Хоча назва цього закону виглядає таким собі популістичним чином, слід визнати, що в законі йдеться також і про підвищення пенсій. Але головний зміст нормативного акту не тільки (і не стільки) у будь-яких підвищеннях для пенсіонерів. Тут мова йде швидше про спробу провести таку собі диверсифікацію пенсійних виплат. В Україні та й по всьому світу виплата пенсій цілком залежить від бюджетних можливостей держави (при солідарній формі пенсійного забезпечення) і у другу чергу додатково від зусиль самої особи (при солідарно-накопичувальній формі пенсійного забезпечення). Власне за приписами цього Закону внесені відповідні зміни до 29 нормативних актів. Цей комплекс змін у законодавство і отримав назву пенсійної реформи.

Оскільки донині в Україні існує солідарна форма пенсійного забезпечення (це коли пенсії сплачуються за рахунок офіційно працюючих громадян), то саме ці кошти є джерелом сплати пенсій. Таким чином на цьому етапі розвитку пенсійного забезпечення в Україні будь-які позитивні зрушення (ось ці самі підвищення) будуть відчувати ті громадяни, які мають офіційний страховий стаж для нарахування пенсії та отримували «білу» заробітну платню.

Що стосується другого рівня пенсійного забезпечення (у вигляді накопичувальних заходів) і формування відповідних пенсійних фондів, то це справа на перспективу (хоча й безальтернативну). Хоча саме з 2019 року ця ланка і має дебютно запрацювати. Очікуємо, що практика внесе корективи у норми, які сформовані були у 2010-2011 роках і не зазнали змін до цього часу. Тут необхідно усвідомлювати та розуміти, що будь-яка система, навіть якщо її ухвалити, результативно працюватиме лише за умови стабільного існування фінансової системи України в довготривалій перспективі. Жодна реформа не може існувати самостійно, у відриві від державних інституцій, розгалужених фінансових і страхових систем.

Але в принципі будь-яка система накопичення, в першу чергу, позитивно вплине на макроекономічну ситуацію у країні, від чого залежить й економічна стабільність та, відповідно, нижчий рівень кризових впливів і коливань. Слід чітко уявляти, що лише за умови, коли економіка країни буде постійно підтримуватися податками офіційно працевлаштованих громадян, бюджет країни зможе надійно оберігати пенсійні фонди України та ваші пенсійні збереження.

А наразі, станом на початок пенсійної реформи, з 26 мільйонів працездатних громадян в Україні працевлаштованими (тобто офіційно працюючими) рахуються за офіційними даними Мінсоцполітики лише 16 мільйонів осіб. А на

кожних десять офіційно працюючих громадян припадає один офіційно визнаний безробітний. Якщо врахувати, що пенсіонерів в Україні нараховується 11,5 мільйонів осіб, то при солідарній системі пенсійного забезпечення (і інших видів соціального забезпечення, з безробіття тощо) це саме забезпечення зайде у глухий кут, бо пенсії та інші соціальні виплати сплачують переважно з внесків оцих працюючих і внесків їх роботодавців. І ніяке субсидування із бюджету не може вирівняти і врятувати настільки незаповнену систему.

І на все це накладається загальноєвропейська проблема демографічного плану — практично не спостерігається природний приріст працездатного населення — відповідно, наявні негативні тенденції співвідношення працюючих і пенсіонерів. А це впрямую впливає на непопулярні заходи щодо підвищення пенсійного віку.

В цьому збірнику здійснена спроба виявити вплив останніх змін у систему пенсійного законодавства України і надати науково-практичні коментарі до основних нормативних актів, що мають дотичність до пенсійного забезпечення. При цьому зауважимо, що цей збірник не є посібником щодо розрахунку чи то перерахунку пенсій. При коментуванні окремих норм застосована загальнодоступна інформація ПФУ з офіційного веб-сайту фонду.

Видання розраховано на широке коло зацікавлених читачів.

Зміст

ВСТУПНЕ СЛОВО	6
ОСНОВИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ.....	8
Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	9
Стаття 1. Поняття загальнообов'язкового державного соціального страхування.....	9
Стаття 2. Законодавство України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування та його завдання	10
Стаття 3. Право громадян на забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.....	11
Стаття 4. Види загальнообов'язкового державного соціального страхування.....	11
Стаття 5. Принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування	12
Стаття 6. Суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування	15
Стаття 7. Особи, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню	16
Стаття 8. Свідчення про загальнообов'язкове державне соціальне страхування	17
Стаття 9. Страховий стаж.....	18
Стаття 10. Роботодавць.....	18
Стаття 11. Страховий ризик і страховий випадок	19
Стаття 12. Вирішення спорів	20
Стаття 13. Інформація про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.....	20
Розділ II УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВИМ ДЕРЖАВНИМ СОЦІАЛЬНИМ СТРАХУВАННЯМ	21
Стаття 14. Страхові фонди	21
Стаття 15. Управління страховими фондами.....	23
Розділ III НАГЛЯД У СФЕРІ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ.....	24
Стаття 16. Повноваження та функції Наглядової ради.....	24
Стаття 17. Нагляд у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування.....	25
Стаття 18. Обсяг нагляду.....	25
Стаття 19. Засоби нагляду	26
Розділ IV КОШТИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ТА ПОРЯДОК ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	27
Стаття 20. Джерела коштів.....	27
Стаття 21. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та визначення його розміру	27
Стаття 22. Порядок здійснення платежів і резервування коштів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	28
Стаття 22 ¹ . Виключена	29
Розділ V БЮДЖЕТ, ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ ЦІЛЬОВИХ СТРАХОВИХ ФОНДІВ.....	29
Стаття 23. Нормативне забезпечення.....	29
Стаття 24. Звіти про діяльність	30
Розділ VI ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВИМ ДЕРЖАВНИМ СОЦІАЛЬНИМ СТРАХУВАННЯМ.....	30
Стаття 25. Види соціальних послуг та матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням	30
Стаття 26. Характеристика страхових випадків та умови надання соціальних послуг і матеріального забезпечення особам за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.....	33
Стаття 27. Підстави припинення виплат і надання соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням	34
Розділ VII ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТРАХУВАЛЬНИКІВ, СТРАХОВИКІВ ТА ОСІБ, ЯКІ НАДАЮТЬ СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ.....	35

Стаття 28. Відповідальність страхувальників, а також осіб, які надають соціальні послуги.....	35
Стаття 29. Відповідальність страховиків за невиконання або неналежне виконання умов страхування.....	36
Стаття 30. Обов'язки застрахованих осіб із загальнообов'язкового державного соціального страхування.....	36
Стаття 31. Строки введення загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні.....	37
Стаття 32. Набрання чинності цими Основами.....	37
ЗАКОН УКРАЇНИ 38 «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».....	38
Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	43
Стаття 1. Визначення термінів.....	43
Стаття 2. Структура системи пенсійного забезпечення в Україні.....	48
Стаття 3. Суб'єкти системи пенсійного забезпечення в Україні.....	50
Стаття 4. Законодавство про пенсійне забезпечення в Україні.....	51
Стаття 5. Сфера дії Закону.....	52
Стаття 6. Соціальні виплати непрацездатним громадянам.....	52
Стаття 7. Принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.....	53
Стаття 8. Право громадян України на отримання пенсійних виплат та соціальних послуг.....	55
Стаття 9. Види пенсійних виплат і соціальних послуг.....	57
Стаття 10. Право вибору пенсійних виплат.....	57
Стаття 11. Особи, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню.....	58
Стаття 12. Добровільна участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.....	60
Стаття 13. Припинення участі в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.....	62
Стаття 14. Страхувальники.....	63
Стаття 15. Платники страхових внесків.....	65
Стаття 16. Права та обов'язки застрахованої особи.....	66
Стаття 17. Виключена.....	68
Стаття 18. Виключена.....	68
Стаття 19. Виключена.....	69
Стаття 20. Обчислення та сплата страхових внесків.....	69
Стаття 21. Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.....	73
Стаття 22. Інформація у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.....	78
Стаття 23. Розгляд спорів.....	80
Розділ II СТРАХОВИЙ СТАЖ У СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ.....	81
Стаття 24. Періоди, з яких складається страховий стаж.....	81
Стаття 25. Коефіцієнт страхового стажу.....	84
Розділ III ПЕНСІЇ ЗА ВІКОМ У СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ.....	85
Стаття 26. Умови призначення пенсії за віком.....	85
Стаття 27. Розмір пенсії за віком.....	88
Стаття 28. Мінімальний розмір пенсії за віком.....	89
Стаття 29. Підвищення розміру пенсії за віком у разі відстрочки часу її призначення.....	91
Розділ IV ПЕНСІЇ ПО ІНВАЛІДНОСТІ В СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ.....	92
Стаття 30. Умови призначення пенсії по інвалідності.....	92
Стаття 31. Групи інвалідності.....	93
Стаття 32. Страховий стаж, необхідний для призначення пенсії по інвалідності.....	94
Стаття 33. Розмір пенсії по інвалідності.....	96
Стаття 34. Період, на який призначається пенсія по інвалідності.....	97
Стаття 35. Строк виплати пенсії по інвалідності в разі зміни групи інвалідності або відновлення працездатності.....	97
Розділ V ПЕНСІЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ВТРАТОЮ ГОДУВАЛЬНИКА В СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ.....	98

Стаття 36. Умови призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника	98
Стаття 37. Розмір пенсії у зв'язку з втратою годувальника	101
Стаття 38. Період, на який призначається пенсія у зв'язку з втратою годувальника. Зміна розміру пенсії	102
Стаття 39. Призначення однієї пенсії у зв'язку з втратою годувальника на всіх членів сім'ї. Виділення частки пенсії	102
Розділ VI ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ (ДОХОДУ) ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ ПЕНСІЇ У СОЛДАРНІЙ СИСТЕМІ. ПРИЗНАЧЕННЯ, ПЕРЕРАХУНОК ТА ВИПЛАТА ПЕНСІЇ	102
Стаття 40. Порядок визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії	103
Стаття 41. Виплати (доходи), що враховуються в заробітну плату (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії	110
Стаття 42. Індексація та перерахунок пенсій	114
Стаття 43. Перерахунок пенсій, призначених до набрання чинності цим Законом	118
Стаття 44. Порядок звернення за призначенням (перерахунком) пенсії	119
Стаття 45. Строки призначення (перерахунку) та виплати пенсії	122
Стаття 46. Виплата пенсії за минулий час	125
Стаття 47. Виплата пенсії	126
Стаття 48. Виплата пенсії особам, які перебувають на повному державному утриманні	128
Стаття 48 ¹ . Виплата пенсій особам, засудженим до обмеження волі або позбавлення волі на певний строк	130
Стаття 49. Припинення та поновлення виплати пенсії	131
Стаття 50. Утримання надміру виплачених сум пенсій. Відрахування з пенсій	132
Стаття 51. Виплата пенсії у разі виїзду за кордон	134
Стаття 52. Виплата недоотриманої пенсії у зв'язку зі смертю пенсіонера	134
Стаття 53. Розмір допомоги на поховання пенсіонера	136
Розділ VII ПЕНСІЙНІ ВИПЛАТИ ЗА РАХУНОК КОШТІВ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ	138
Стаття 54. Види пенсійних виплат за рахунок коштів накопичувальної системи пенсійного страхування	138
Стаття 55. Порядок укладення та оплати договору страхування довічної пенсії	140
Стаття 56. Умови та порядок отримання одноразової виплати	144
Стаття 57. Види довічних пенсій	146
Розділ VIII ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ УПРАВЛІННЯ В СОЛДАРНІЙ СИСТЕМІ	148
Стаття 58. Пенсійний фонд	148
Стаття 59. Органи управління Пенсійного фонду	149
Стаття 60. Правління Пенсійного фонду	149
Стаття 61. Повноваження правління Пенсійного фонду	152
Стаття 62. Голова правління Пенсійного фонду та його заступники	153
Стаття 63. Виконавча дирекція Пенсійного фонду та її територіальні органи	154
Стаття 64. Права та обов'язки виконавчої дирекції Пенсійного фонду та її територіальних органів	156
Стаття 65. Наглядова рада Пенсійного фонду	161
Стаття 66. Голова Наглядової ради та його заступники	162
Стаття 67. Засідання Наглядової ради	163
Стаття 68. Повноваження Наглядової ради	163
Стаття 69. Вимоги до членів правління Пенсійного фонду та Наглядової ради	164
Стаття 70. Вимоги до посадових осіб виконавчої дирекції Пенсійного фонду	165
Розділ IX КОШТИ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ	165
Стаття 71. Бюджет Пенсійного фонду	165
Стаття 72. Джерела формування коштів Пенсійного фонду	166
Стаття 73. Використання коштів Пенсійного фонду	167
Стаття 74. Резерв коштів Пенсійного фонду	167

Стаття 75. Резерв коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах	168
Стаття 76. Облік коштів Пенсійного фонду	169
Стаття 77. Актуарні розрахунки. Актуарії.....	169
Розділ X СУБ'ЄКТИ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ	170
Стаття 78. Накопичувальний фонд.....	171
Стаття 79. Джерела формування накопичувальної системи пенсійного страхування та використання її коштів	172
Стаття 80. Пенсійні активи накопичувальної системи пенсійного страхування.....	173
Стаття 81. Рада Накопичувального фонду.....	177
Стаття 82. Повноваження Ради Накопичувального фонду.....	180
Стаття 83. Засідання Ради Накопичувального фонду	182
Стаття 84. Радник з інвестиційних питань.....	183
Стаття 85. Компанії з управління активами.....	185
Стаття 86. Повноваження компанії з управління активами	186
Стаття 87. Припинення повноважень компанії з управління активами	188
Стаття 88. Обмеження інвестиційної діяльності з пенсійними активами.....	189
Стаття 89. Вимоги до основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування пенсійних активів накопичувальної системи пенсійного страхування	191
Стаття 90. Порядок проведення конкурсу для обрання компанії з управління активами, радника з інвестиційних питань, зберігача та аудитора Накопичувального фонду.....	192
Стаття 91. Технічне завдання конкурсу	194
Стаття 92. Конкурсна документація	195
Стаття 93. Проведення конкурсу	196
Стаття 94. Визначення переможця конкурсу.....	199
Стаття 95. Вимоги до договорів.....	200
Стаття 96. Порядок оприлюднення інформації про стан пенсійних активів накопичувальної системи пенсійного страхування.....	201
Стаття 97. Інформація про Накопичувальний фонд та накопичувальну систему пенсійного страхування, яка підлягає щорічному офіційному оприлюдненню	202
Стаття 98. Надання застрахованим особам інформації про пенсійні активи.....	204
Розділ XI ЗБЕРІГАННЯ ПЕНСІЙНИХ АКТИВІВ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ФОНДУ	204
Стаття 99. Зберігач.....	204
Стаття 100. Зберігання пенсійних активів у цінних паперах	208
Стаття 101. Винагорода зберігача	208
Стаття 102. Відповідальність зберігача.....	209
Розділ XII ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯД У СФЕРІ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ.....	209
Стаття 103. Органи державного регулювання та нагляду	209
Стаття 104. Основні завдання національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, щодо нагляду в накопичувальній системі пенсійного страхування	212
Розділ XIII ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ ДІЙ СТРАХУВАЛЬНИКІВ ТА ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ	213
Стаття 105. Порядок оскарження дій страховальників, виконавчих органів Пенсійного фонду	213
Розділ XIV ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ.....	214
Стаття 106. Відповідальність страховальників, банків, організацій, що здійснюють виплату і доставку пенсій, та їх посадових осіб.....	214
Стаття 107. Відповідальність Пенсійного фонду, його органів та посадових осіб за порушення у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.....	218
Стаття 108. Відповідальність компанії з управління активами	218
Стаття 109. Відповідальність радника з інвестиційних питань	219
Стаття 110. Відповідальність організації, що здійснює виплату і доставку пенсій	219

Стаття 111. Відповідальність страхової організації.....	219
Стаття 112. Відповідальність аудитора.....	220
Стаття 113. Гарантії прав і законних інтересів застрахованих осіб.....	220
Розділ XIV ¹ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ГРОМАДЯН.....	221
Стаття 114. Пенсія за віком на пільгових умовах та за вислугу років для окремих категорій працівників.....	221
Стаття 115. Пенсійне забезпечення окремих категорій громадян.....	227
Розділ XV ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ.....	228

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» .....

248	
Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	254
Стаття 1. Види пенсійного забезпечення.....	254
Стаття 1 ¹ . Законодавство про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом.....	255
Стаття 1 ² . Особи, які мають право на пенсійне забезпечення на умовах цього Закону.....	256
Стаття 2. Умови пенсійного забезпечення.....	257
Стаття 3. Особи, які мають право на пенсії нарівні з військовослужбовцями строкової служби та членами їх сімей.....	259
Стаття 4. Особи, які мають право на пенсії нарівні з офіцерським складом, військовослужбовцями надстрокової служби та військової служби за контрактом і членами їх сімей.....	260
Стаття 5. Призначення пенсій на підставах, установлених Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».....	261
Стаття 5 ¹ . Призначення пенсій особам, звільненим з військової служби, та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, поновленим у військовому (спеціальному) званні.....	263
Стаття 6. Пенсії сім'ям померлих пенсіонерів.....	263
Стаття 7. Право вибору пенсії.....	264
Стаття 8. Кошти на виплату пенсій.....	264
Стаття 9. Виплата одноразової грошової допомоги при звільненні зі служби.....	265
Стаття 9 ¹ . Щомісячна грошова допомога особам, які звільнені зі служби за віком, станом здоров'я чи у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів без права на пенсію.....	268
Стаття 10. Органи, які здійснюють пенсійне забезпечення.....	270
Стаття 11. Пенсії особам, які постраждали від Чорнобильської катастрофи.....	270
Стаття 11 ¹ . Соціальна допомога пенсіонерам.....	271
Розділ II ПЕНСІЇ ЗА ВИСЛУГУ РОКІВ.....	271
Стаття 12. Умови призначення пенсій за вислугу років.....	271
Стаття 13. Розміри пенсій за вислугу років.....	273
Стаття 14. Мінімальний розмір пенсії за вислугу років.....	275
Стаття 15. Підвищення пенсій за вислугу років.....	276
Стаття 16. Надбавки та допомога до пенсії за вислугу років.....	276
Стаття 17. Види служби та періоди часу, які зараховуються до вислуги років для призначення пенсії.....	277
Стаття 17 ¹ . Порядок обчислення вислуги років та визначення пільгових умов призначення пенсій особам, які мають право на пенсію за цим Законом.....	281
Стаття 17 ² . Документи, що мають підтверджувати окремі періоди проходження служби особою, яка має право на пенсію за цим Законом.....	282
Розділ III ПЕНСІЇ ПО ІНВАЛІДНОСТІ.....	282
Стаття 18. Умови призначення пенсій по інвалідності.....	282
Стаття 19. Встановлення інвалідності.....	283
Стаття 20. Причини інвалідності.....	283
Стаття 21. Розміри пенсій по інвалідності.....	284
Стаття 22. Мінімальні розміри пенсій по інвалідності.....	284

Стаття 23. Призначення пенсій по інвалідності в розмірі пенсії за вислугу років.....	286
Стаття 24. Надбавки та допомога до пенсії по інвалідності.....	286
Стаття 25. Підвищення пенсій по інвалідності.....	287
Стаття 26. Строки призначення і виплати пенсій по інвалідності.....	288
Стаття 27. Перерахування пенсії при зміні групи інвалідності.....	288
Стаття 28. Умови поновлення виплати пенсії в разі переривання інвалідності.....	289
Розділ IV ПЕНСІЇ В РАЗІ ВТРАТИ ГОДУВАЛЬНИКА.....	289
Стаття 29. Умови призначення пенсій в разі втрати годувальника.....	289
Стаття 30. Члени сім'ї, які мають право на пенсію в разі втрати годувальника.....	290
Стаття 31. Члени сім'ї, які вважаються утриманцями.....	293
Стаття 32. Виплата пенсії в разі втрати годувальника дітям, які перебувають на повному державному утриманні.....	293
Стаття 33. Право на пенсію в разі втрати годувальника усиновителів і усиновлених.....	293
Стаття 34. Право на пенсію в разі втрати годувальника вітчима і мачухи, пасинка і падчерки.....	293
Стаття 35. Збереження пенсії в разі втрати годувальника при повторному одруженні.....	294
Стаття 36. Розміри пенсій в разі втрати годувальника.....	294
Стаття 37. Мінімальні розміри пенсій в разі втрати годувальника.....	295
Стаття 38. Обчислення пенсій в разі втрати годувальника круглим сиротам.....	296
Стаття 39. Підвищення пенсій у разі втрати годувальника.....	296
Стаття 40. Період, на який призначається пенсія в разі втрати годувальника. Зміна розміру пенсії.....	296
Стаття 41. Призначення однієї пенсії в разі втрати годувальника на всіх членів сім'ї. Виділення частки пенсії.....	297
Стаття 42. Порядок і строки встановлення інвалідності членам сім'ї.....	297
Розділ V ОБЧИСЛЕННЯ ПЕНСІЙ.....	298
Стаття 43. Заробіток (грошове забезпечення) для обчислення пенсій.....	298
Стаття 44. Перерахунок пенсій особам з числа військовослужбовців строкової служби та членів їх сімей.....	304
Стаття 45. Обчислення пенсій в разі втрати годувальника членам сімей пенсіонерів.....	304
Стаття 46. Виключена.....	305
Стаття 47. Підвищення пенсій деяким категоріям пенсіонерів.....	305
Розділ VI ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЙ.....	305
Стаття 48. Звернення за призначенням пенсій.....	305
Стаття 49. Органи, які призначають пенсію, та строки розгляду документів про її призначення.....	308
Стаття 50. Строки призначення пенсій.....	309
Стаття 51. Строки перерахунку призначених пенсій.....	310
Розділ VII ВИПЛАТА ПЕНСІЙ.....	311
Стаття 52. Загальний порядок виплати пенсій. Органи, що виплачують пенсії.....	311
Стаття 53. Виплата пенсій за довіреністю.....	312
Стаття 54. Виплата пенсій працюючим пенсіонерам.....	313
Стаття 55. Виплата пенсії за минулий час.....	314
Стаття 56. Виплата пенсій особам, які перебувають на повному державному утриманні.....	315
Стаття 57. Виплата пенсії в період перебування на стаціонарному лікуванні.....	316
Стаття 58. Виплата пенсії на час позбавлення волі.....	316
Стаття 59. Відрахування з пенсій.....	316
Стаття 60. Обов'язок пенсіонерів повідомляти органам пенсійного забезпечення про зміну умов, що впливають на виплату пенсій.....	316
Стаття 60 ¹ . Відповідальність посадових осіб органів пенсійного забезпечення за безпідставно виплачені пенсії.....	317
Стаття 61. Виплата пенсії та допомоги в разі смерті пенсіонера.....	317
Стаття 62. Виплата пенсій громадянам, які виїхали за кордон.....	318
Розділ VIII ПОРЯДОК ПЕРЕРАХУНКУ ПЕНСІЙ.....	319
Стаття 63. Перерахунок раніше призначених пенсій.....	319

Стаття 64. Підвищення пенсій у зв'язку з індексацією грошових доходів населення.....	321
Стаття 65. Відповідальність за порушення законодавства про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб.....	321
Стаття 66. Оскарження рішень органу, що призначає пенсії.....	322
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про недержавне пенсійне забезпечення».....	323
Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	324
Стаття 1. Визначення понять.....	324
Стаття 2. Система недержавного пенсійного забезпечення.....	329
Стаття 3. Законодавство про недержавне пенсійне забезпечення.....	330
Стаття 4. Принципи недержавного пенсійного забезпечення.....	330
Стаття 5. Аудиторські перевірки у сфері недержавного пенсійного забезпечення.....	331
Розділ II НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ПЕНСІЙНИМИ ФОНДАМИ.....	333
Стаття 6. Недержавні пенсійні фонди та їх види.....	333
Стаття 7. Учасники та вкладники недержавних пенсійних фондів.....	335
Стаття 8. Засновники недержавних пенсійних фондів.....	336
Стаття 9. Статут пенсійного фонду.....	340
Стаття 10. Інвестиційна декларація пенсійного фонду.....	342
Стаття 11. Реєстрація пенсійного фонду.....	343
Стаття 12. Обов'язкові умови початку діяльності недержавних пенсійних фондів.....	345
Стаття 13. Рада пенсійного фонду.....	346
Стаття 14. Повноваження ради пенсійного фонду.....	349
Стаття 15. Засідання ради фонду.....	350
Стаття 16. Збори засновників пенсійного фонду.....	352
Стаття 17. Ліквідація пенсійного фонду.....	353
Стаття 18. Операції з пенсійними активами при ліквідації пенсійного фонду.....	355
Стаття 19. Скасування реєстрації пенсійного фонду як фінансової установи внаслідок його ліквідації.....	358
Стаття 20. Особливості створення та функціонування корпоративних і професійних пенсійних фондів.....	358
Стаття 20 ¹ . Особливості функціонування пенсійних фондів — суб'єктів другого рівня.....	361
Розділ III АДМІНІСТРУВАННЯ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ.....	365
Стаття 21. Адміністратор недержавних пенсійних фондів.....	365
Стаття 22. Вимоги до створення професійного адміністратора недержавних пенсійних фондів.....	368
Стаття 23. Установчі документи професійного адміністратора пенсійних фондів.....	368
Стаття 24. Органи управління адміністратора.....	369
Стаття 25. Ведення персоналізованого обліку учасників недержавних пенсійних фондів.....	370
Стаття 26. Передача системи персоналізованого обліку учасників недержавних пенсійних фондів.....	371
Стаття 27. Ліцензування діяльності з адміністрування пенсійних фондів.....	372
Стаття 28. Анулювання ліцензії на провадження діяльності з адміністрування пенсійних фондів.....	374
Стаття 29. Тимчасове призначення адміністратора недержавних пенсійних фондів.....	375
Стаття 30. Оплата послуг з адміністрування пенсійного фонду.....	376
Стаття 31. Відповідальність адміністратора пенсійного фонду.....	376
Стаття 32. Адміністрування пенсійного фонду у разі припинення юридичної особи — адміністратора пенсійного фонду.....	377
Стаття 33. Саморегульвні організації адміністраторів недержавних пенсійних фондів.....	378
Розділ IV УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ.....	378
Стаття 34. Особи, що здійснюють управління активами недержавних пенсійних фондів.....	378
Стаття 35. Компанія з управління активами.....	379
Стаття 36. Вимоги до договору про управління активами пенсійного фонду.....	380
Стаття 37. Умови проведення заміни особи, яка провадить діяльність з управління активами пенсійних фондів.....	381

Стаття 38. Вимоги до здійснення управління активами пенсійного фонду.....	382
Стаття 39. Ліцензування діяльності з управління активами.....	383
Стаття 40. Обмеження діяльності осіб, що здійснюють управління активами пенсійних фондів.....	384
Стаття 41. Анулювання ліцензії на провадження діяльності з управління активами пенсійних фондів	385
Стаття 42. Винагорода за надання послуг з управління активами пенсійних фондів	385
Стаття 43. Відповідальність особи, що здійснює управління активами пенсійних фондів.....	386
Розділ V ЗБЕРІГАЧ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ	387
Стаття 44. Зберігач пенсійного фонду	387
Стаття 45. Вимоги до договору про обслуговування пенсійного фонду зберігачем.....	389
Стаття 46. Відповідальність зберігача пенсійного фонду.....	391
Розділ VI ПЕНСІЙНІ АКТИВИ	392
Стаття 47. Склад активів пенсійного фонду	392
Стаття 48. Використання пенсійних активів	394
Стаття 49. Загальні обмеження інвестиційної діяльності з пенсійними активами пенсійного фонду.....	396
Стаття 50. Пенсійні внески	399
Стаття 51. Облік пенсійних коштів учасників пенсійного фонду	401
Розділ VII ЗВІТНІСТЬ ТА ОПРИЛЮДНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	402
Стаття 52. Звітність у сфері недержавного пенсійного забезпечення	402
Стаття 53. Оприлюднення інформації та реклама у сфері недержавного пенсійного забезпечення.....	404
Стаття 54. Вимоги до осіб, які надають агентські послуги	406
Розділ VIII ПЕНСІЙНИЙ КОНТРАКТ ТА ПЕНСІЙНА СХЕМА	407
Стаття 55. Пенсійний контракт.....	407
Стаття 56. Істотні умови пенсійного контракту.....	410
Стаття 57. Зобов'язання сторін за пенсійним контрактом	411
Стаття 58. Строк дії пенсійного контракту.....	412
Стаття 59. Пенсійні схеми.....	413
Розділ IX ПЕНСІЙНІ ВИПЛАТИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	414
Стаття 60. Види пенсійних виплат пенсійного фонду	414
Стаття 61. Умови та строки здійснення пенсійних виплат пенсійними фондами та за рахунок пенсійних коштів, накопичених на пенсійних депозитних рахунках у банку	415
Стаття 62. Порядок укладення та оплати договору страхування довічної пенсії за рахунок пенсійних коштів учасника фонду	417
Стаття 63. Пенсія на визначений строк.....	420
Стаття 64. Вимоги до договору про виплату пенсії на визначений строк	421
Стаття 65. Пенсійна виплата, що здійснюється одноразово.....	422
Розділ X УСПАДКУВАННЯ ПЕНСІЙНИХ АКТИВІВ.....	423
Стаття 66. Розподіл та успадкування пенсійних активів	423
Розділ XI ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ТА КОНТРОЛЬ У СФЕРІ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	425
Стаття 67. Органи, що здійснюють державний нагляд та контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення	425
Розділ XII ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ.....	427
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про пенсії за особливі заслуги перед Україною»	431
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».....	442
РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ У ЗРАЗКОВИХ СПРАВАХ З ПИТАНЬ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ 2018 — 2019	450

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ПЕНСІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР
ДО ОСНОВНИХ НОРМАТИВНИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ
ПИТАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора,
заслуженого юриста України, академіка НАПрН України,
завідувача кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Іншина Миколи Івановича*

*доктор юридичних наук, заслужений юрист
України, перший заступник начальника Головного оперативного управління
Державної фіскальної служби України
Мацюка Володимира Ярославовича*

Підписано до друку 20.06.2019. Формат 70x100 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 44.

ТОВ «Видавничий дім «Професіонал»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 1533

[Перейти на сайт →](#)